

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ: МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ, МАЙБУТНЄ

Филь Денис Євгенович,

студент курсу факультету міжнародних економічних
відносин та туристичного бізнесу,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

fildenys17@gmail.com

Жеваго Олександр Костянтинович

студент курсу факультету міжнародних економічних
відносин та туристичного бізнесу,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

zhevago.alex@gmail.com

Міжнародні відносини сьогодення майже не уявляються без суттєвої участі у них міжнародних організацій. Охоплюючи майже всі сфери та типи взаємозв'язків між державами міжнародні міжурядові та неурядові організації поступово зміцнюють свою роль та значення на світовій арені. Беручи до уваги глобалізаційні тенденції, що притаманні сучасній міжнародній системі, можна з упевненістю стверджувати, що здійснюється поступового «розмивання» суверенітету національних держав та одночасно розширення функціоналу міжнародних організацій.

У певній формі міжнародні організації існували з давніх часів (у якості військових та економічних союзів). Але як складові цілісної міжнародної системи вони почали з'являтися лише з середини XIX ст., коли їх потреба була зумовлена рівнем розвитку суспільства. Промислова революція, поглиблення міжнародного поділу праці та активна торгівля призвели до укорінення взаємозв'язків між країнами, а це, у свою чергу, викликало потребу в упорядкуванні національних норм, мит, тарифів і т.ін. у єдину систему.

Саме інструментом подібної уніфікації й взаємодії стали міжнародні організації [2, с. 17–26]. Однією з перших подібних офіціальних організацій стала Центральна комісія судноплавства по Рейну, що була створена Віденським конгресом та повноцінно розпочала свою діяльність у 1830-х роках. Протягом другої половини XIX ст. були створені низка вузькоспеціалізованих організацій, які діяли у сферах зв'язку, транспорту, промисловості (Всесвітній телеграфний союз, Всесвітній поштовий союз, Міжнародний союз залізничного транспорту тощо). Взагалі у цей період були закладені основи функціонування міжнародних організацій [1].

Перша світова війна дещо загальмувала розвиток міжнародних спільнот, але її закінчення та формування нової міжнародної системи дало новий поштовх у розвитку міждержавних зв'язків. Ліга Націй та створена при ній Міжнародна організація праці стали, попри явні недоліки, доволі ефективними універсальними організаціями світового масштабу, досвід у діяльності яких згодом допоміг створенню сучасної системи організацій ООН [2, с. 17–26].

На фоні зростання відкритості за взаємопов'язаності світового ринку та супроводжуваних цим фінансових криз з'явилася необхідність у організаціях, що були здатні координувати фінансові та банківські сектори різних країн. Такими об'єднаннями стали Міжнародна торговельна палата (1919) та Банк міжнародних розрахунків (1930) [2, с. 17–26].

Результати Другої світової війни значно вплинули на розвиток міжнародних організацій. Створення ООН – як системи, що включала десятки організацій різноманітної спеціалізації значно вплинуло на роль міжнародних структур у світовій політиці. Особливо це позначилося на економічній сфері, де були створені підвалини фундаментальних організацій по типу групи Світового банку та МВФ [3]. Важливою подією для подальшого розвитку світогосподарських зв'язків стало заснування спочатку Генеральної угоди з торгівлі та тарифів, а згодом її переформатування у Світову організацію торгівлі. Разом з тим на середину XX ст. припадає формування регіональних організацій (насамперед військово-політичного та економічного характеру),

чому сприяв поділ світу на соціалістичний та капіталістичний «табори» (РЕВ, ЄЕС, ЛАД, ОЄЕС тощо) [2, с. 17–26].

Разом з успіхом європейського проекту у другій половині XX століття у світі починають з'являтися регіональні організації, спрямовані на економічну інтеграцію (АСЕАН, ЕКОВАС, Андське співробітництво тощо) [3]. За участю провідних держав була утворена система регіональних банків розвитку, а також різноманітні фонди допомоги країнам, що розвиваються. На цей період також припадає створення своєрідних міжнародних синдикатів, що були спрямовані на формування спільної політики з експорту певних товарів (ОПЕК). Важливим показником стало перетворення деяких організацій з суто регіональних на світові (Організація економічного співробітництва та розвитку) [4].

Розпад СРСР та соціалістичного «табору» спричинив поглиблення глобалізаційних тенденцій та появу цілої низки нових організацій. Формувалися нові економічні організації переважно навколо регіональних транспортних артерій (Рада держав Балтійського моря, Організація чорноморського економічного співробітництва). Створення ЄС спричинило зміну валютної системи у високорозвинених країн Європи. Подібні інтеграційні процеси економічної спрямованості відбувалися у більшості регіонів світу (НАФТА, МЕРКОСУР, ЄЕС). Особливості економічного розвитку певних країн, що розвиваються спричинили появу у XXI ст. низки так чи інакше напівофіційних клубів та спільнот (G20, БРІКС) [2, с. 17–26].

Тож, одним з головних показників формування сучасної системи міжнародних економічних відносин, враховуючи тенденції та темпи інтеграційних процесів за останні десятиріччя, можна виділити той факт, що сучасні прояви глобалізації надають все більше можливостей для різнобічної інтеграції як в економічній, так і в інших сферах людського життя. Особливо стали вирізнятися процеси регіональної глобалізації, які отримали за мету посилення національних економік шляхом передавання владних компетенцій на регіональний рівень [4].

Беручи до уваги тенденцію на посилення всесвітньої глобалізації та, особливо, регіоналізації господарського простору, у світі існує необхідність у наявності конкретних платформ, які могли б надавати кращі умови для співіснування та співпраці між державами. Виходячи з цього, можна сказати, що міжнародні організації, які виступають наразі найкращим майданчиком для реалізації багатьох з функцій комунікацій та сприяння міждержавного співробітництва, у найближчому майбутньому матимуть досить сильні позиції, які з великою вірогідністю будуть лише посилюватися.

Таким чином, простежуючи генезис міжнародних економічних організацій можна дійти висновку щодо поступового зміцнення їх ролі у якості регулятивних органів міждержавних зв'язків. Починаючи з вузькоспеціалізованих співтовариств з обмеженими компетенціями міжнародні організації прогресували у різноманітні, як за рівнем охоплення акторів-членів, так і за охопленням галузей економіки, міжнародні інституції, що мають тенденцію на подальше збільшення своєї ролі та свого авторитету у світі.

Список використаних джерел:

1. Шамрай В. Передумови виникнення та розвитку міжнародних організацій. *Вісник національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Київ, 2013. С. 46–48.
2. Міжнародні організації: навч. посіб. / ред. Ю. Г. Козака. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 223 с.
3. Мокий А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 280 с.
4. Воронков Л. С. Международные организации: основные причины их возникновения и развития. *Вестник университета. Международные отношения*. Москва, 2015. С. 102–110.

Науковий керівник: Алексєєва Тетяна Іванівна, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, канд. екон. наук, доцент.